

Н. Сергієнко,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри публічного та приватного права
Київського університету імені Бориса Грінченка

ПРЕДСТАВНИКИ СТОРІН ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЇХ ПРАВОВОГО СТАТУСУ

Реформування сфери примусового виконання рішень триває вже не перший рік. Зміни торкнулися і сфери суб'єктів виконавчого процесу. А між іншим, сторони як учасники виконавчого провадження можуть брати участь в даній юрисдикційній діяльності як особисто, так і через представників. З одного боку, тематика представництва сторін у виконавчому провадженні була предметом розгляду значної кількості науковців-юристів (наприклад, див. праці С. Я. Фурси, С. В. Щербак, М. В. Вінциславської, Д. В. Кухнюка та інших вчених-юристів), з іншого боку, окремі питання тематики представництва сторін у виконавчому процесі все ще, як видається, досліджені недостатньо. Серед них, наприклад: розмежування аспекту права сторони мати представника у виконавчому провадженні, та аспекту здійснення стороною своїх прав та обов'язків у виконавчому провадженні, питання визначення обмежень повноважень представника сторони у виконавчому провадженні. Метою наукової розробки в межах цієї наукової статті є дослідження питання правового статусу представників сторін виконавчого провадження. Завдання, яке ставиться до розв'язання в цій науковій статті, полягає в аналізі правового регулювання статусу представників сторін виконавчого провадження, зокрема в аспекті диференціації права мати представника стороною та можливості здійснення відповідних прав / обов'язків стороною виконав-

чого провадження через представника, обмеження повноважень представника у виконавчому провадженні.

Представники сторін виконавчого провадження визначені положеннями ч. 1 ст. 14 Закону України «Про виконавче провадження» окремими учасниками виконавчого провадження поруч з сторонами, яких вони представляють. Хоча, беручи участь у виконавчому провадженні, представники сторін представляють не свій власний інтерес, а інтерес сторони, яку вони представляють, реалізують не свої права та виконують обов'язки, а саме сторін. Помилковим є твердження, що представники сторін мають особисту заінтересованість у виконанні рішення державним виконавцем. Вони діють від імені особи, яку представляють, і це зовсім не означає, що стягнення проводиться на їхню користь [1, с. 67]. Тож якщо представник діє в межах інтересу сторони, яку він представляє, реалізуючи саме її права та виконуючи її обов'язки, то виникає питання, навіщо законодавцем представників сторін виокремлено як окремих учасників виконавчого провадження? Адже, по суті, тут представництво виступає формою забезпечення та реалізації інтересу, права, обов'язків сторони. Схожий підхід існував у редакції ЦПК України, яка діяла до 15.12.2017: ст. 26 визначала представників як осіб, які беруть участь у справі поруч з сторонами. Водночас, в нинішній редакції ЦПК України (ст. 42) представники вже

не визначені окремишними учасниками справи поруч зі сторонами тощо, однак положення ст. 58 ЦПК України передбачають як можливість участі у справі сторони тощо особисто, так і через представника. Тут ключовим видається формулювання «через представника», тобто, участь у справі бере саме сторона тощо, і саме вона є учасником справи, однак така її участь можлива через представника. Як видається, наведене можливо екстраполювати і на сферу виконавчого процесу. Відтак, враховуючи наведене вище в сукупності, немає підстав визначати представників сторін виконавчого провадження окремишними від сторін учасниками виконавчого провадження в ч. 1 ст. 14 Закону України «Про виконавче провадження», а також і беручи до уваги, що в ч. 1 ст. 16 Закону України «Про виконавче провадження» уже йдеться як про можливість самостійної участі сторони у виконавчому провадженні, так і через представника.

Дещо нелогічно, як видається, викладені формулювання речення другого ч. 1 ст. 16 Закону України «Про виконавче провадження»: особиста участь фізичної особи у виконавчому провадженні не позбавляє її права мати представника (зауважимо, тут мова про «мати представника», а не про те, що представник реалізуватиме усі без винятку права та обов'язки відповідної сторони виконавчого провадження), крім випадку, коли боржник згідно з рішенням зобов'язаний вчинити певні дії особисто (а тут уже мова про реалізацію окремого обов'язку). Відтак, при буквальному тлумаченні наведених положень матимемо умовивід, що у виконавчих провадженнях щодо виконання рішень, за якими боржник зобов'язаний вчинити певні дії особисто, він не може мати представника. Однак, таке твердження абсурдне. Адже, відповідно до ст. 59 Конституції України, кожен має право на професійну правничу допомогу. Крім того, реалізація кожним права на правову допомогу не може

залежати від статусу особи та характеру її правовідносин з іншими суб'єктами права [2]. Обґрунтовано зазначають С. Я. Фурса та інші вчені-юристи, що коли особа зобов'язана до вчинення певних дій, які вона має вчинити особисто, участь представника поряд з нею не може заборонятись законом, особливо, якщо потребує допомоги адвоката або сторонньої особи [3, с. 246]. Як видається, в аналізованих положеннях ч. 1 ст. 16 Закону України «Про виконавче провадження» дещо змішано аспекти виконавчої процесуальної правоздатності (здатність мати певні права та обов'язки, в даному випадку – право мати представника) та окремих аспектів виконавчої процесуальної дієздатності (здатність своїми діями набувати для себе прав та обов'язків у виконавчому провадженні, самостійно їх реалізовувати, в даному випадку – вчинення дій, до вчинення яких особисто особа зобов'язана рішенням, яке примусово виконується, не може бути передане представнику). Тому, формулювання речення другого ч. 1 ст. 16 Закону України «Про виконавче провадження» потребує уточнення. Пропонуються такі формулювання: «Особиста участь фізичної особи у виконавчому провадженні не позбавляє її права мати представника. Коли боржник згідно з рішенням зобов'язаний вчинити певні дії особисто, вчинення таких дій має бути здійснено саме боржником і не може вчинятись його представником».

Законодавством передбачено специфіку представництва у виконавчому провадженні окремих суб'єктів. Так, діти та недієздатні особи, реалізують свої права та виконують обов'язки, пов'язані з виконавчим провадженням через своїх законних представників. Поняття «законні представники» розкрито структурно в різних актах законодавства. Наприклад, у ст. 1 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» зазначено, що законні представники – батьки, усиновителі, батьки-вихователі, прийомні батьки, патронатні вихователі, опікуни, піклувальники,

представники закладів, які виконують функції опікунів і піклувальників [4]. Щодо юридичних осіб, то їх у виконавчому провадженні представляють керівники або органи чи посадові особи, які діють у межах повноважень, наданих їм законом чи установчими документами юридичної особи, або представники юридичних осіб. Перелік документів, якими посвідчуються повноваження представників сторін виконавчого провадження наведений у п. 10 розділу II Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої Наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5 [5] (надалі – Інструкція з організації примусового виконання рішень), серед них і довіреність юридичної особи. Цікаво, що приписи абз. 5-6 п. 10 розділу II Інструкції з організації примусового виконання рішень передбачають, що у реалізація стороною виконавчого провадження права на пред'явлення виконавчого документа на виконання, подання заяви про повернення без виконання виконавчого документа, отримання присудженого майна чи стягнутих сум, на оскарження дій державного виконавця та інших посадових осіб органів державної виконавчої служби через представника виконавець перевіряє, чи обумовлені у довіреності повноваження представника на здійснення таких дій. Такі повноваження С. В. Щербак визначає як спеціальні (вказуючи, що до них має бути віднесено і укладення мирової угоди у виконавчому процесі) і зазначає, що представник вправі здійснювати їх лише при обумовленні їх у довіреності [6, с. 47]. Між тим, вважаємо, що в основу визначення обсягу повноважень представника має бути покладений інший принцип – загальнодозвільний, відповідно до якого, в довіреності представника мають бути зазначені обмеження його повноважень, а інші повноваження, відповідно, він має право вчиняти. На користь таких міркувань свідчать приписи ч. 4 ст. 16 Закону України «Про виконавче провадження»: повноваження

представника юридичної особи у виконавчому провадженні можуть бути підтверджені довіреністю, виданою і оформленою відповідно до закону. Представник може вчиняти від імені особи, яку він представляє, усі процесуальні дії, що їх має право вчиняти така особа. Дані про наявність обмежень щодо представництва юридичної особи у виконавчому провадженні можуть міститися в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань або у виданій довіреності. Аналогічні норми містить і абз. 7 п. 10 розділу II Інструкції з організації примусового виконання рішень. Перелік осіб, які не можуть бути представниками у виконавчому провадженні наведений у ст. 17 Закону України «Про виконавче провадження».

Таким чином, можна узагальнити, що здатність сторони виконавчого провадження мати представника у виконавчому провадженні та здійснення своїх прав та обов'язків у виконавчому провадженні через представника є нетотожними поняттями. Враховуючи наведене, необхідним є уточнення приписів ч. 1 ст. 16 Закону України «Про виконавче провадження». Якщо представник має обмеження щодо вчинення певних дій від імені сторони виконавчого провадження, то про це має бути вказано в його довіреності як документі, який посвідчує його повноваження як представника. Перспективними видаються й подальші наукові розробки тематики представництва у виконавчому процесі, враховуючи, що, в цілому представництву в юрисдикційних діяльностях як правовідношенню властива багатогранність – матеріально-правовий аспект, процесуально-правовий аспект.

У науковій статті розглянута проблематика правового статусу представників сторін виконавчого провадження. Здійснено аналіз та дослідження правового регулювання статусу представників сторін виконавчого провадження. Представни-

ки сторін виконавчого провадження визначені як учасники виконавчого провадження (ч. 1 ст. 14 Закону України «Про виконавче провадження»). Відповідно до закону, сторони виконавчого провадження – це одні учасники виконавчого провадження, а представники сторін виконавчого провадження – це інші учасники виконавчого провадження. Це трохи дивно, оскільки представники сторін виконавчого провадження реалізують у виконавчому провадженні права та виконують обов'язки сторін, а не свої власні права та обов'язки. Тому виникає питання доцільності сепарації, про яку йшлося вище. Схожа ситуація існувала деякий час тому в цивільному процесі, проте на даний час приписи ст. 42 Цивільного процесуального кодексу України передбачають, що сторони є учасниками цивільного процесу, а в приписах ст. 58 Цивільного процесуального кодексу України йдеться, що сторони можуть брати участь в справі особисто або через представників. У статті резюмується, що здатність сторони виконавчого провадження мати представника у виконавчому провадженні та здійснення ними своїх прав та обов'язків у виконавчому провадженні через представника є нетотожними поняттями. Автор статті пропонує викласти приписи ч. 1 ст. 16 Закону України «Про виконавче провадження» наступним чином: «Особиста участь фізичної особи у виконавчому провадженні не позбавляє її права мати представника. Коли боржник згідно з рішенням зобов'язаний вчинити певні дії особисто, вчинення таких дій має бути здійснено саме боржником і не може вчинятись його представником». Якщо ж представник має певні обмеження у здійсненні певних правомочностей від імені сторони виконавчого провадження, ці обмеження мають бути обумовлені у довіреності. Подальші наукові дослідження теми правового статусу представників сторін виконавчого

провадження уявляються перспективними на підставі наведеного нижче: представництво в юрисдикційних діяльностях як правовідношення має різні аспекти – матеріально-правовий та процесуально-правовий.

Ключові слова: правовий статус, сторона виконавчого провадження, представники сторін виконавчого провадження.

Sergiienko N. REPRESENTATIVES OF EXECUTION PROCESS PARTS: SOME QUESTIONS OF THEIR LEGAL STATUS

The paper given by the problem of legal status of representatives of execution process parts. Legal regulation of the status of the representatives of execution process parts has been analyzed in the scientific article and researched. Representatives of execution process parts are determined as the members of executive process (par. 1 art. 14 The Law of Ukraine "On Executive Process"). In compliance with this prescriptions of legislation the parts of executive process are one member of executive process, the representatives of execution process parts are other members of executive process. It is slightly strange because the representatives of execution process parts realize in the executive process rights and execute obligations of parties, but not theirs own private rights and obligations. So, the question of necessity of separation, mentioned above, rises. Similar situation existed in civil process some time ago, but nowadays the prescription of art. 42 of The Civil Procedural Code of Ukraine provide that parties are the members of civil process, but the prescription of art. 58 of The Civil Procedural Code of Ukraine provide that parties can take part in the civil process by their own or via the representatives.

There is resumed in the article that the capacity of the part of executive process to have the representative in executive process and realization rights and obligations in

executive process via representatives are not identical. The author of the scientific article propose to state the prescriptions of par. 1 art. 16 The Law of Ukraine "On Executive Process" by the following manner: "Physical person can take part in the executive process by its own, or via representative. If the debtor is obliged to fulfil the acts by its own, execution of these acts can be made only by the debtor and cannot be executed by its representative". If the representative has some restrictions to fulfil some acts under the name of the part of executive process, these restrictions are to be determined by the power of attorney. Other scientific researches of the theme of legal status of representatives of execution process parts are imagined as perspective because of the thesis as follows: representation in the jurisdictional activities as the legal relationship has different aspects – legal-material aspect and legal-procedural aspect.

Key words: legal status, part of executive process, representatives of execution process parts.

Література

1. Фурса С.Я., Щербак С.В. Виконавче провадження в Україні. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2002. 480 с.

2. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2009 року № 23-рп/2009 у справі № 1-23/2009. Верховна рада України. Офіційний веб сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-09#n54> (дата звернення 16.08.2019).

3. Фурса С. Я. Закони України «Про державну виконавчу службу», «Про виконавче провадження», «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»: науково-практичний коментар / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, С. В. Щербак ; за заг. ред. С. Я.Фурси ; Центр правових досліджень. Київ : Фурса С. Я. : КНТ, 2008. 1172 с.

4. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 2 червня 2011 року № 3460-VI. Верховна рада України. Офіційний веб сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17> (дата звернення 16.08.2019).

5. Інструкція з організації примусового виконання рішень : Наказ Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 29.09.2016 № 2832/5). Верховна Рада України. Законодавство України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12>. Дата звернення 21.11.2019.

6. Щербак С. В. Представництво у виконавчому процесі / С. В. Щербак // Правовий вісник Української академії банківської справи. 2013. № 1(8). С. 44-49.

